№ 182 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

1911
ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 182

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունւում են [illegible]
Յայտարարութիւնները վճարում են իւրաքանչիւր տողատողին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

Սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 4 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ: ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կոպ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գօլ. պր. 21, տուն Արտիստակ. Ընկ., տէլէֆօն № 355.
Պահեստում միշտ կան մեծ հանակութեամբ բոլոր պաստառներ ամենավերջին ոճերով
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր րուլոն։ Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:
(և. շ.) տп. 207. 50—47

1882 թ. 1896 թ.
Ռուսաստանում հնագոյն ծխախոտի գործարան
ԸՆԿ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ ԵՒ ԸՆԿ.
[illegible]
ԱՌԱՆՁՆԱՊԷՍ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ ԾԽՈՂՆԵՐԻՆ
ЯКА 10 հատը 10 կ. եւ 25 հատը 25 կ.
АДА, КАЛЬЯНЪ 10 հ. 6 կ. եւ 25 հ. 15 կ.
САЛЮТЪ 20 հատը 6 կոպ.
ЗОЛОТЫЯ 20 հատը 5 կոպ.
ԸՆԿ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ ԵՒ ԸՆԿ.
Ներկայացուցիչ Ստեփան Նիկիտիչ Կարապետեանց ԹԻՖԼԻՍ, ԲԷԲՈՒԹԵԱՆ ՓՈՂ., № 37.
տп. (13, 19, 23, ս. 11) 764. 5—4

ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
ПАПИРОСЫ ИНТЕЛЛИГЕНТНЫЯ
ЦѢНА 25 шт. 15 к. 10 ш. 6 к. 100 ш. 60 к.
662. 100—29

ПАПИРОСЫ ЛЕВЪ 20 шт. 5 коп.
ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА

ПАПИРОСЫ ЭКСТРА 15 шт. 6 коп.
ФАБРИКИ А. ЭНФІАДЖІАНЦА
(և. հ. կ.) տп.

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1. ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կոջուրեէվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն։
(և. հ. կ.) տп. 243. 100—59

ԲԺԻՇԿ
Գ. Մ. ՂՈՂՕԲԵՐԻՁԷ
Ներքին եւ կանացի հիւանդութիւնների
Հիւանդներին ընդունում է՝ երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Հասցէն՝ Кирпичная ул. № 16, տ. Սիմոնովի։
տп. (և. հ. կ.) 756. 5 5

ԱՒԵԼԻ ԵՌԱՆԴ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Շատ տեղերից գանգատներ ենք լսում, թէ նրանք անպատրաստ են գտնվել բանալու դպրոցներ իրանց գիւղերում, իսկ մի քանիսը, որոնք արդէն ունեցել են դպրոցներ, կասկածում են, թէ արդեօք աջողվելու է աշնանից շարունակել իրանց մանուկների դպրոցական կրթութիւնը։

Դա վերին աստիճանի մի տխուր երևոյթ է։

Խօսել տարրական կրթութեան նշանակութեան մասին, դա, անտարակոյս, աւելորդ է։ Չափազանց յայտնի է և ակներև են այն հիմնական օգուտները, որոնք կապված են գրագիտութեան ու սկզբնական կրթութեան հետ։

Բայց խօսել և խորհել այն բանի մասին, որ այդ ճշմարտութիւն ճանաչված հիմնական գործօնը դառնայ կեանքի սեփականութիւն, որ իրապէս բացվեն դպրոցները ժողովրդական մասսաների բոլոր վայրերում, որ խտանայ դպրոցական ցանցը լուրջ կազմակերպութեամբ, դա ոչ միայն աւելորդ չէ, այլ ընդհակառակը վերին աստիճան անհրաժեշտ է և պարտաւորական։

Գիւղական ազգաբնակութիւնը ինքը զգում է տարրական կրթութեան հարկաւորութիւնը և ընդառաջ կը գնայ բարի նախաձեռնութեան, եթէ լինեն գործին գլուխ կանգնող և ղեկավարող անձեր ու հիմնարկութիւններ և եթէ ցոյց տրվի նրանց մի որոշ չափով աջակցութիւն և օժանդակութիւն։

Ամեն մի մանուկ սերունդ, որ մնում է առանց կրթութեան, զրկվում է կեանքի ամենաուժեղ զէնքերի մէկից գոյութեան կռւում և թուլանում է այդ սերնդի ոյժը ապագայում. երբ նա հասակ առած կը լինի և դարձած ժողովրդական իրականութեան ներկայացուցիչը։

Ժամանակակից կեանքը օրէ-օր պահանջում է աւելի ու աւելի կուլտուրական բարեմասնութիւններ ամեն մի համայնքից և անհատից, թէ հանրային և թէ մասնաւոր բարգաւաճումը ապահովելու համար։ Եւ, անշուշտ, եթէ մի հասարակութիւն իր ամբողջութեամբ, մի ժողովուրդ, մի ազգ ցանկանում է ամուր դիրք գրաւել կեանքի ասպարէզում և կուլտուրական առաջադիմութեան շաւղի վրա, պարտաւոր է ամեն հոգ և ամեն ջանք գործ դնել՝ զինելու իր մանուկ սերունդը այնպիսի կարևոր և ուժեղ զէնքով, ինչպէս է ժողովրդական կրթութիւնը մասսաների ընդարձակութեան մէջ։

Մինչև հասարակութիւնը ոգևորված չը լինի այն գաղափարով, թէ նա ամեն ճիգ պէտք է թափի և զոհաբերութիւն վերցնի իր վրա լայն ծաւալով կազմակերպելու ժողովրդական կրթութեան գործը, նա կը մնայ երերուն և տարտամ վիճակի մէջ և կը կորցնի թանգագին տարիներ, որոնք այլ ևս վերադառնալ չեն կարող։

Այդ ոգևորութիւնը, և կրթական նպատակների համար գործելու ու կազմակերպելու պատրաստակամութիւնը պէտք է երևան գան, եթէ մեզ համար թանգ է մեր առաջադիմութեան և գաղափարի գործը։

շարունակ հանրային ոյժերով կը գործենք կուլտուրական ճանապարհի վրա, այն ժամանակ առաջ կը գան և այն արգասաւոր ու բեղմնաւոր արդիւնքները, որոնք այնքան գրաւիչ և հիացնող են մեզ համար քաղաքակիրթ ժողովուրդների մէջ։

Գործ է պահանջվում, անդուլ աշխատանք։

Ա. Քալանթար

ՄԵԾ ԻՇԽԱՆ ԻՕԱՆ ԿՕՍՏԱՆՏԻՆՕՎԻՉԻ ՊՍԱԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
20 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Երէկ ամբողջ օրը սերբիական գահաժառանգը և արքայադուստր այցելութիւններ գործեցին Կայսերական Գերդաստանի անդամներին և օգոստափառ արտասահմանեան անձերին։ Երեկոյեան կայացաւ պաշտօնական ճաշկերոյթ, որին ներկայ էին՝ Նորին Մեծութիւնը, Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան, Մեծ Իշխանները և Մեծ Իշխանուհիները, օգոստափառ օտարազգի հիւրերը։ Կայսերական շքախմբի անդամների համար բացված էր առանձին ֆէլդմարշալեան սեղան։

«Россія»-ում տպված է. «Վաղը տեղի կունենայ Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Մեծ Իշխան Կոնստանտին Կոստանտինօվիչի աւագ որդի Նորին Բարձրութիւն Իշխան Իօան Կոնստանտինօվիչի պսակադրութեան հանդիսաւոր ակտը նորին մեծութիւն սերբիական Պեօտր I թագաւորի դուստր Հեղինէի հետ։ Այդ ուրախալի դէպքը Ռուսական Կայսերական Տանը կենդանի արձագանք կը գտնէ ոչ միայն հայրենասիրաբար տրամադրված հասարակութեան լայն խաւերում, այլև բալկանեան սլաւոնների մէջ, որոնք յանձին ցեղակից Ռուսաստանի սովոր են տեսնել սլաւոնական ժողովուրդների մեծ ընտանիքի կրտսեր անդամներին հզօր հովանաւորողի։ Թէև թագաւորող երկու դինաստիաների անդամների ամուսնական կապերը միջազգային կեանքի փոփոխակի պայմանների շնորհիւ աստիճանաբար կորցնում են իրանց նախկին բացառիկ քաղաքական բնաւորութիւնը, բայց և այնպէս դեռ ևս չի կարելի ժխտել այն աչքի ընկնող նշանակութիւնը, որպիսին նրանք ցոյց են տալիս առանձին ժողովուրդների պատմական վիճակի վրա, առանձնապէս ներկայ դէպքում, երբ սերբիական թագաւորական ընտանիքը ազգակցական սերտ կապեր է հաստատում Ռուսական Թագաւորող Դինաստիայի հետ։ Թոյլատրելի է ուրեմն յոյս յայտնել, որ այդ ուրախալի դէպքն ևս առաւել կամրապնդէ այն տրադիցիօն բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք վաղուց ի վեր կապում են Սերբիային Ռուսաստանի հետ։ Ռուսաստանը այն րօպէից ի վեր, երբ պաշտօնապէս մտաւ արևմտա-եւրոպական պետութիւնների ընտանիքը, անդադար, միանգամայն անշահախնդիր կերպով, հոգացել է բալկանեան սլաւոնականութեան վիճակի մասին և, չը խնայելով իր ժողովրդական ոյժերը, աշխատել է իր ցեղակից ժողովուրդների դժբաղդ դրութիւնը բարելաւելու։ Ներկայումս, երբ կուռն արդէն կարելի է աւարտված համարել և Բալկանեան թերակղզու սլաւոն պետութիւններին հնարաւորութիւն է տրված հանգստութեամբ նուիրվել ստեղծագործական աշխատանքի՝ ազատօրէն զարգացնելու իրանց ազգային առանձնայատկութիւնները, ռուս ժողովուրդը կը կամենար հաւատալ, թէ ռուս անունը շարունակ սիրով ու յարգանքով կը յիշվի բովանդակ Բալկանեան թերակղզում։ Ահա Ռուսաստանի և սլաւոն Սերբիայի մերձեցման գործում աչքի ընկնող դեր է խաղալու Ռուսական Կայսերական Տան և Կարագէօրգէի սերունդների սերտ ազգակցական յարաբերութիւնների վերսկսման իրողութիւնը։ Դարձեալ ողջունում ենք ռուս մարդկանց անունից օգոստափառ նորապսակներին՝ յուսալով թէ նրանց թագաւորական գերդաստանների միջև կապվող ընտանեկան միութիւնը կը ծառայէ սլաւոնական մեծ գաղափարին, որի հաւատարիմ ու մշտական պաշտպան հանդիսացել է Ռուսաստանը...

21 օգոստոսի

Պետերբուրգ.—Առաւօտեան ժամը 9-ին թնդանօթային հինգ պարպումներ Պետերբուրգում և Պետերհօֆում աւետեցին Մեծ Իշխան Իօան Կոնստանտինօվիչի և սերբիական արքայադուստր Ելենայի պսակադրութեան հանդէսը։

Ցերեկվայ ժամը 3-ին Պետերբուրգի Մեծ պալատի արքայական սենեակներում ժողովվեցին Պալատի պաշտօնեաները, Կայսերական շքախմբի անձինք, արտասահմանեան օգոստափառ անձերի շքախմբերը, Մեծ Իշխանների պալատականները։ Պալատի եկեղեցում գտնվում էին մինիստրների խորհրդի նախագահը, արտաքին գործերի, զինւորական և ծովային մինիստրները, սինոդի օբէր-պրոկուրորը, երկրագործութեան գլխաւոր կառավարիչը, սերբիական մինիստր-նախագահ Միլօվանովիչը, սկուպշչինայի նախագահ Նիկօլիչը, սերբիական դեսպանը։

Ժամը 2 և կէսին Մեծ պալատը եկան Մեծ Իշխանները և Մեծ Իշխանուհիները, հելլէնների թագուհին, օտարազգի օգոստափառ անձինք։

Ժամը 2 և 40 ր. պալատ ժամանեցին Ալէքսանդրիայից Կայսրը, Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնան, Գահաժառանգը, Օգոստափառ Դուստրները։

Մինչ այդ՝ հարսնացուն առանձին հագնում էր իր զգեստը, պատմական Կարապիօրգեվիչների ծածկոցը վրան։

Հագնվելուց յետոյ Կայսրը օրհնեց բարձր նորապսակներին սրբերի պատկերներով։ Ժամը 3-ին Պետերհօֆի զինւորական նաւակայանից արձակեցին 21 թնդանօթ. Սկսվեց Բարձրագոյն երթը դէպի պալատական եկեղեցին։ Պալատական անդամների շրջթայի առաջից գալիս էին Կայսրը և հելլէնների թագուհին. Կայսրի կողքից՝ Գահաժառանգը և Մեծ Իշխանուհի Ելենա Վլադիմիրօվնան, սերբիական արքայազն գահաժառանգը՝ Մարիա Պաւլօվնայի հետ միասին, Կոնստանտին Կոնստանտինօվիչը՝ Մեծ Իշխանուհի Ելիզավէտա Մաւրիկիևնայի հետ, Սիամի գահաժառանգը՝ Մեծ Իշխանուհի Օլգա Նիկօլայևնայի հետ, արքայազն Նիկօլայը՝ Մեծ Իշխանուհի Տատիանա Նիկօլայևնայի հետ, արքայազն Պեօտրը՝ Մեծ Իշխանուհի Մարիա Նիկօլայևնայի հետ, Կոննաուտի պրինց Արտուրը՝ իշխանուհի Տատիանա Կոնստանտինօվնայի հետ։ Ապա գալիս էին հարսն ու փեսան։

Եկեղեցի մտնելիս Նոցին Մեծութիւններին և Բարձրութիւններին ընդառաջ եկան միտրօպօլիտ Վլադիմիրը, սինոդի անդամները և պալատական հոգևորականութիւնը խաչ ու ս. ջրով։

Երբ Կայսրը գրաւեց Իր տեղը, Նոցին Մեծութիւնների խոստովանահայրը սկսեց սրբազան արարողութիւնը։ Պալատական աւագ քահանաները սեղանից դուրս բերին ոսկեայ ափսէների վրա պսակի մատանիները, որոնց հետ Գահակալ քահանան հագցրեց բարձր նորապսակների մատները։ Շաթիրներ էին փեսայի կողմից՝ Մեծ Իշխաններ Միխայիլ Ալէքսանդրօվիչ, Դմիտրի Պաւլօվիչ, Սերգէյ Միխայլօվիչ, իշխան Գաւրիլ Կոնստանտինօվիչ, իշխան Ալէքսանդր Ռոմանօվսկի. հարսնացուի կողմից՝ սերբիական գահաժառանգը, արքայազն Պեօտրը, իշխաններ Կոնստանտին, Օլեգ և Իգօր Կոնստանտինօվիչները։

Պսակադրութիւնից յետոյ նորապսակները շնորհակալութիւն յայտնեցին Կայսրին և օգոստափառ ծնողներին։ Ցետոյ կատարվեց մաղթանք ծնկաչոք, որի ժամանակ պարպվեց 41 թնդանօթ։

Աստուածպաշտութիւնը աւարտելուց յետոյ Կայսերական Գերդաստանի անձինք շնորհաւորեցին նորապսակներին. յետոյ Բարձրագոյն երթը միևնոյն կարգով վերադարձաւ արքայական սենեակները։

Ժամը 5-ի մօտերը Նոցին Մեծութիւնները Օգոստափառ Զաւակների հետ մեկնեցին Մեծ պալատից, ողջունվելով ժողովրդի «ուրա» բացագանչութիւններով։

Մեծ Իշխան Կոնստանտին Կոնստանտինօվիչի պալատում կայացաւ պաշտօնական … ընդունվեցին Իշխան Իօան Կոնստանտինօվիչի օգոստափառ ծնողներից աղ ու հացով և սրբապատկերներով։

Բէլգրադ.—Կառավարութիւնը դիմեց Պեօտր Թագաւորին հետևեալ հեռագրով. «Թագաւորական տան նկատմամբ ունեցած խորին հպատակութեան զգացմունքով և Նրա անքակտելի բաղդի և սերը ժողովրդի բարգաւաճման լի հաւատով, Ձեր մեծութեան կառավարութիւնը ոգևորված ողջունելով նորին արքայական բարձրութիւն Հեղինէ Թագուհու ամուսնական կապը Նորին Բարձրութիւն Իշխան Իօան Կոնստանտինօվիչի հետ, իբրև մեր սիրեցեալ հայրենիքի և հզօր սլաւոնական պետութեան եղբայրական համերաշխութեան նոր գրաւական, Ձեր մեծութեան միջոցով բարձր նորապսակներին արտայայտում է անկեղծ ու ջերմ շնորհաւորանք՝ լինելու բաղդաւոր և ապրելու երկար տարիներ»։

Վիէննա.—«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսէն» Հեղինէ Թագուհու և Իօան Կոնստանտինօվիչի պսակադրութեան առիթով վկայում է, որ Ռուսական Տունը առանձին սրտագին վերաբերմունք ցոյց տուեց դէպի սերբիական թագաւորը և Սերբիան։ Սերբիական թագաւորական ընտանիքը մտնում է Արքայական Գերդաստանի շրջանը և դրանով էլ Նրա դրութիւնը Սերբիայում կայունանում է։

Երէկվայ հանդէսը կարևոր դէպք է Սերբիայի համար։ Կայսերական բաժակաճառը ընդգծեց այդ, մատնանշելով Ռուսաստանի և Սերբիայի եղբայրական մերձեցումը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
20 և 21 օգոստոսի

Վառնա.—Եկաւ ռուսաց նաւատորմը փոխ-ծովակալ Բօստրէմի դրօշակով՝ բաղկացած վեց զրահանաւից, երկու յածանաւից, չորս ականանաւից և մի ապրանքատար նաւից։ Նաւատորմին դիմաւորելու համար եկաւ ռուսաց դեսպանը, այցելեց նաւերը, ներկայացաւ թագուհուն, որ նաւաստիներին հրաւիրեց Էվկսինօգրադի պալատը։

Էլէօնորա Թագուհին այցելեց «Ռոստիսլավ» զրահանաւը, ուր ընդունվեց բուլղարական օրհներգով, անցաւ նաւաստիների առաջից, բարևեց նրանց

հետ, ներկայ եղաւ մաղթանքին և նախաճաշին։ Ծովակալ Բոստրէմը շնորհակալութիւն յայտնեց թագուհուն այցելութեան համար և առաջարկեց նրա առողջութեան կենացը։ Բուլղարական օրհներգի հնչիւնների տակ և թնդանօթների պարպումով թագուհին մեկնեց Էվկսինոգրադ։

Ծովակալը, օֆիցէրները, դեսպանը և միսսիայի պաշտօնեաները այցելեցին Էվկսինոգրադի պալատը բուլղարական «Նադէժդա» յածանաւով։ Պալատական այգում պատրաստված էր թէյ։ Թագուհին ողորմածաբար խօսակցում էր հիւրերի հետ և բարձրաստիճան պաշտօնեաներին բաժանում էր իր լուսանկարները սեփական ստորագրութիւններով։ Ծովակալին մատուցվեց ծաղիկներից շինված մի զրահանաւ։ Երգեցիկ խումբը երգեց մի քանի բուլղարական ժողովրդական՝ երգեր։ Երեկոյեան Վարնայում կայացաւ խնճոյք ի պատիւ նաւաստիների։ Շատ հասարակութիւն այցելում է ռուսական նաւերը։

—

Վիէննա. — «Նէյէ - Ֆրէյէ - Պրէսէն», քննելով Էրենտալի ուղեւորութիւնը Իշլում և յիշատակելով ալբանական ապստամբութիւնը, ասում է. «Թիւրքիայի լաւագոյն բարեկամը Եւրոպայում Աւստրո-Ունգարիան է։ Բալկանեան քաղաքականութեան համար կարեւոր ակտ է ներկայանում Դանուբ-Ադրիատիկ երկաթուղին կառուցանելու իրաւունք ստանալը։ Աւստրո-Ունգարիան չէր դիմադրի գծի կառուցմանը, վասնզի կամենում է բօսնիական երկաթուղագիծը հասցնել մինչև Նովո-Բազար։ Պոտսդամեան համաձայնութիւնը զուրկ է նշանակութիւնից Աւստրո-Ունգարիայի համար։ Գերմանիայի և Ռուսաստանի բարեկամական յարաբերութիւնները ամրացնում են խաղաղութիւնը. status-quo-ի պահպանումը Թիւրքիայում այդ համաձայնութեան մի տեսակ նախաբանն է. քաղաքականութեան հիմնական փաստերը մնում են անփոփոխ և կազդեն մարօկկեան հարցում, որովհետև «այո» կամ «ոչ» ասող մեծ պետութիւնը պէտք է կշռէ դաշնակցութեան ոյժերի փոխադարձ յարաբերութիւնը։ Ֆրանսիայի պետական անձինք այդ չը գիտեն։ Գերմանիայի և Աւստրո-Ունգարիայի հինաւուրց դաշնակցութիւնը հիմք է ծառայում գերմանական քաղաքականութեան մէջ անգամ այն հարցերում, որոնք ինքնին խաղաղ լուծումն են պահանջում»։

[illegible] դեկութիւնների համաձայն, Էրենտալի ուղեւորութեան ժամանակ խօսվել է նաև առևտրական յարաբերութիւնների մասին։ Էրենտալը մատնանշել է ռուս-գերմանական համաձայնութեան վրա, ինչպէս հետևելու արժանի օրինակ։

—

Բերլին. — Սէդանի մօտ տեղի ունեցած յաղթութեան տարեդարձի առիթով քաղաքը զարդարված է դրօշակներով, հաստատութիւնների և դպրոցների մեծ մասը փակ է։ Արևմտեան Գերմանիայում նոյն առիթով մեծ տօնակատարութիւններ են։

Հիւսիս Ամերիկական Միացեալ-Պետութիւնների պատգամաւորները Վիլհէլմ կայսրին Տաֆտի անունից մատուցին ամերիկական գեներալ գերմանացի Շտէյբէնի արձանը, իբրև փոխ-ընծայ կայսրի ընծայած Ֆրիդրիխ Մեծի արձանի։ Կայսրը և պատգամաւորները իրանց ճառերում հաւատ յայտնեցին, թէ գերման և ամերիկեան ժողովուրդների բարեկամութիւնը անսասան կը մնայ։

Կամբօնը Կիդերլէն-Վեխտէրի հետ կը տեսակցի օգոստոսի 22-ին։

Ֆրանս-գերմանական բանակցութիւնների յետաձգվելը, դիպլոմատների տեղեկութիւնների համաձայն, բացատրվում է նրանով, որ երէկ և այսօր ֆրանսիացիների համար ցաւալի յիշողութիւնների տարելիցներն են։

—

Բերլին. — Բերլինի և արուարձանների սօցիալ-դեմօկրատիական ընտրողական միութիւնները Տրեպտովի ծառաստանում կազմեցին հասարակական միտինգ բաց երկնքի տակ. միտինգին ներկայ էին մօտ 100,000 մարդ՝ հաշուած կանանց և երեխաներին։ Միտինգը մի բանաձև ընդունեց, որով բողոքվում է պատերազմի պրօպագանդայի դէմ։

—

Բէլգրադ. — Այստեղ անսովոր ոգևորութիւն և ուրախութիւն է տիրում Պետր թագաւորին ցոյց տրված ընդունելութիւնից և այն հանգամանքից, որ թագաւորը նշանակվել է 14-րդ հետևակ գնդի շէֆ։ Քաղաքական և հասարակական խաւերը այդ բանին առանձին նշանակութիւն են տալիս Սերբիայի ոչ միայն արտաքին, այլ և ներքին քաղաքական կեանքի համար։

—

Փէզ. — Գեներալ Մուանիէն, գալով 2,500 զինուորներով Սիֆրու, կազմակերպում է շէրիֆի զօրքերը։

—

Մադրիդ. — Պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ ասված է, թէ մարօկկեան կառավարութիւնը դեռ 50 տարի առաջ պարտաւորվել է Սպանիային յանձնել իր երկրի մի մասը։ Մախզէնը խոստացել էր կատարել յիշեալ պարտաւորութիւնը դեռ մինչև 1911 թ. մայիսի 14-ը։ Մադրիդի կաբինէտը ներկայ դէպքում սպասեց 4 ամիս՝ մինչև ժամանակի լրանալը։ Սպանիայի առաջադրութիւնները բարեկամաբար ընդունվել են Ֆրանսիայից և ոչինչ առնչութիւն չունեն ֆրանս-գերմանական վէճի հետ։

—

Փարիզ. — Կալիօն խորհրդակցեց Լէբրէնի հետ։

—

Ռամբուլիէ. — Ֆալիէրը մեկնեց Տուլօն՝ նաւատորմը դիտելու։

—

Պրագա. — Չեխ լրագիրները գոհունակութիւն են յայտնում, որ Ֆերդինանդ թագաւորը Պիլզենում գերմաներէն դիմումին պատասխանել է չեխերէն։

—

Տօկիօ. — Կօկումինտօյի ազգային կուսակցութիւնը պահանջում է փոխել ֆինանսական քաղաքականութիւնը, պնդելով թէ կայսրի կառավարութիւնը թեթևամտութեամբ Եապօնիայի քայքայման դուռը հասցրեց։ Հարկերի ծանրութիւնը անտանելի է, սակու պահեստը գնում է արտասահման։ Կառավարութիւնը, կուսակցութեան կարծիքով, պէտք է հրաժարվէ երկաթուղիների ցանցը մեծացնելուց և նաւահանգիստներ կառուցանելուց։

«Անգարա» հիւանդանոցային նաւը «Նիսին» և «Կացուրա» նաւերի ուղեկցութեամբ ուղարկվեց Վլադիվօստօկ։

—

Բրիւսէլ. — Արդիւնաբերական կենտրօններում մթերքների թանգութեան պատճառով տիրող յուզմունքը աերեբէն դրդեց բօյկօտ յայտարարել այն գիւղացիների դէմ, որոնք հրաժարվում են ծախել կաթը, ձուն և իւղը պատուիրված գներով։ Ոստիկանութիւնը մի քանի տեղերում թոյլ չը տուեց մթերքները շուկայ բերել, որպէսզի ընդհարում չը լինի գիւղացիների և աերերի միջև։ Շարժումը ուղղված է նաև մսավաճառների դէմ։

—

Փարիզ. — Դուաէից հաղորդում են, որ ցոյցերը շարունակվում են։ Մօնսօլէմիկում ամբոխը ոտքի տակ է տուել ապրանքները, Պա-դը-Կալէ նահանգում փակել են մսի ու երշիկների խանութները։ Բրեստի մասին ու կանչեղենի շուկաներում, այլև ուրիշ քաղաքներում, համարեա առևտուր չը կայ։

Կառավարական հաղորդագրութիւնը ասում է, որ մթերքների թանգութեան դէմ կազմակերպվող միտինգների և ցոյցի դրդող թռուցիկների պատճառով անկարգութիւնները ստացել են ցոյցի կերպարանք։ Շարժումը տնտեսականից փոխվել է յեղափոխական շարժման։ Կառավարութիւնը ձեռք է առել ամեն միջոց, որպէսզի իր ոյժով ապահովէ կարգուկանոնը և առևտուրի ազատութիւնը։ Մինիստրները որոշել են ոչինչ փոփոխութիւն չը մտցնել մաքսային տարիֆի մէջ, սակայն նկատի ունեն վերաքննելու երկաթուղային տարիֆը շինական տնտեսութեան համար՝ մթերքների ներմուծման պայմանները դիւրացնելու նպատակով։

—

Լոնդոն. — Բրիջ մեկնող էլեքտրաքարշի վագօնը դուրս ընկաւ գծից և շրջվեց։ Սպանվեց 1, ծանր վիրաւորվեցին 3 մարդ։

—

Լիսաբոն. — Կազմվեց նոր կաբինէտ Ժուանօ Շագարի նախագահութեամբ։

—

Գրիմսբի. — Բեռնակիր բանւորների գործադուլը վերջացաւ։

—

Օդեսսա. — Գործադուլի վիճակի մէջ փոփոխութիւն չը կայ։ Քաղաքապետի կարգադրութեամբ նորից 16 դրդիչներ բանտարկվեցին երեք ամսով։

—

Մօսկվա. — Համազէմստվային համագումարի առաջին և երկրորդ սեկցիաների միացեալ նիստում ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ ցանկալի համարվեց ուսման վեցամեայ դասընթացքը. ժամանակաւոր կերպով թոյլատրվում են չորս-դասեան դպրոցներ, երեք-դասեան ուսումնարանները պէտք է անյապաղ վերակազմվեն։ Ընդհանուր ուսուցման սեկցիան որոշեց միացնել բոլոր տարրական դպրոցները։

—

Մօսկվա. — Ժողովրդական կրթական համազէմստվային համագումարի ընդհանուր ժողովում միաձայն անյետաձգելի ու ամեն կասկածից դուրս ընդունվեց համրամատչելի ուսուցման անհրաժեշտութիւնը, ուստի համագումարը դիմեց պարտադիր ուսման հարցի քննութեան։ Ճնշող մեծամասնութեամբ ցանկալի համարվեց տարրական կրթութեան պարտադիր լինելու բնակցունքը։

—

Հէլսինգֆօրս. — Բերդապահ զօրքի հրամանատարի պահանջով Վիբօրգի անկարգութիւնների ժամանակ կալանաւորվեց «Տիօ» լրագրի խմբագիր՝ սէյմի անդամ Սիրօլան, որ ճառ էր արտասանում բանւորական դաշնակցութեան տան տանիքից և առաջարկում էր բանաձև ընդունել երկու նահանգները Պետերբուրգին միացնելու դէմ։ Անկարգութիւնների ժամանակ ոչ ոք լուրջ չը վնասվեց։

—

Մայկօպ. — Տուապսէի խճուղու վրա անյայտ անձեր կողոպտեցին Ապշերօն մեկնող պօստը։ Յափշտակվեց 17,000 րուբլի. մահացու վիրաւորված է մի քաղաքապահ։

—

Նիժնի-Նովգորոդ. — Արշաւող ձիերից կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեօդորովնայի 10,000 մրցանակը ստացաւ կոմս Վորոնցով-Դաշկովի գործարանի «Трость Государева»-ն, որ մէկ ու կէս վերստ տարածութիւնն անցաւ 2 րոպէ 21 վայրկեանում։

—

Նովօչերկասկ. — Ազնուականութեան շրջանային պարագլուխների ժողովը յանձնարարեց շրջանային պարագլխին՝ պաշտպանել Նովօչերկասկում համալսարան բանալու մասին յարուցված միջնորդութիւնը։ Դօնեան բժիշկների ընկերութիւնը ցանկացաւ երեխաների հիւանդանոցի համար նուիրված 100,000 րուբլին տալ ապագայ համալսարանին, որպէսզի նրա մէջ հաստատվեն երեխաների կլինիկաներ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

20 օգոստոսի

Կ. Պօլիս. — Օսմանեան կառավարութիւնը հերքում է թիւրք-պարսկական կօնվէնցիայի տեղեկութիւնը։

—

Բերլին. — Ի պատիւ թիւրքաց գահաժառանգի ճաշ է նշանակված թիւրքաց դեսպանատանը։ Հրաւիրված են Բէտման-Գօլվէգը, Կիդերլէն-Վեխտէրը զինուորական մինիստրը և այլն։

—

Պետերբուրգ. — Հաղորդում են, որ հեռագրաթելերը Բաշտի և Թեհրանի միջև չէ գործում։

—

21 օգոստոսի

Ուրմիա. — Թիւրք-պարսկական սահմանային հարցով զբաղվող ռուս և անգլիացի պատուիրակները, շրջելով Թիւրքիայի գրաւած — սկսեալ 1905 թւից — պարսկական սահմանակից շրջանները, այցելել են քանից աւելի վիճակներ, հաշուած հեռաւոր, դժուարանցանելի տեղերը ևս։ Քիւրդստանի խորքերում շատ դժուար է եղել կերակրել կարաւանին, որ բաղկացել է 70 մարդուց և 110 անասունից։ Ռուսաց ներկայացուցչին ուղեկցում էին 25 կօզակներ, անգլիացի ներկայացուցչին — 6 սիփահիներ։ Ճանապարհորդութիւնն անցաւ աջող, մանր դժուարութիւնները յաղթահարել են տեղում։

—

Թեհրան. — Կաբինէտի ներկայացրած ծրագիրը համարեա միաձայն ընդունվեց մէջլիսում սոսկ աննշան փոփոխութիւններով։

—

Արդաբիլ. — Մօջէլալ-ուս-Սալթանէն, որ գրաւել էր Արդաբիլը Մահմէդ-Ալիշահի անունից, քաղաքում մտցրեց հին կարգերը, յանձնելով կառավարութիւնը նահանգապետ Կաէտվամ-ուս-Սալթանէին։ Սուջա-ուդ-Դօվլէի կարգադրութեամբ Մօջէլալ-ուս-Սալթանէն մեկնեց դէպի Սէրաբ՝ Սուջա-ուդ-Դօվլէի զօրքերի հետ միանալու համար։ Նիբում նրան միանալու է շահսէվանների կամաւոր գունդը։

Արդաբիլում հանգիստ է։

—

Ուրմիա. — Օմար Էֆրանը և Թէմիր-Ջանգօն ամրացան Խանտախտի գիւղում և խզեցին Սալմաստի կապը Ուրմիայի հետ։

Ջուլֆա-Խօյ-Սալմաստ ճանապարհի վրա կարաւանները աւազակների յարձակման չեն ենթարկվում։

—

Վիէննա. — «Կօր. Բիւրօյին» հաղորդում են Կ. Պօլսից, որ թիւրքաց գահաժառանգը սուլթանին յղած հեռագրով երախտապարտութեամբ ընդգծում է գերմանական կայսրի, իշխանութիւնների և Գերմանիայի ազգաբնակութեան մեծ յարգանքը դէպի սուլթանը։

Կայսրը ամեն մի զրոյցի մէջ անկեղծ բարեկամութիւն է յայտնում առ սուլթանը և Թիւրքիան։

Սուլթանի առաջին քարտուղարը պատասխանեց, որ սուլթանը չափազանց գոհ է բարեկամութեան այդ վկայութիւնից, որ ապացուցում է երկու երկրների սրտագին յարաբերութիւնները։

ԻՐԵՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Թռուցիկ ակնարկ)

V*)

Պարսկական մէջլիսը, ուղղակի թէ անուղղակի կերպով, ազատօրէն քանիցս անգամ բողոքեց Իրանի մէջ օտար զօրքեր գտնվելուն դէմ. նա իր բողոքը պատճառաբանում էր նրանով, որ այդ արարքը դէմ է միջազգային իրաւանց։ Եւ մէջլիսը, ի հարկէ, անուղղակի կերպով, իր այդ բողոքին վճռական մի շեշտ, ազդու մի թափ տալու համար սպառնում էր բօյկօտ յայտարարել ռուսական ապրանքների դէմ. մինչդեռ նա նոյն ոգով և նոյն ձևով երբեք չը բողոքեց թիւրքական զօրքերի ներկայութեան դէմ, որոնք թէև յամրաքայլ, բայց հաստատուն կերպով գրաւում են Իրանի ամենահարուստ նահանգներից մէկը, Ուրմիան, որի մի քանի գաւառները արդէն վերածվել են թիւրքական գաւառների։

Եւ Թիւրքիան, որը այդ դէպքում գործում է ուրիշի թելադրութեամբ, իբր սոսկ մի դերակատար, որի սուֆլեօրը պէտք է փնտռել ոչ թէ Պօլիս, այլ Բերլին, վաղուց ի վեր առանց դիւանագիտական ցերէմօնիայի Ուրմիան կը հռչակէր օսմանեան հող, եթէ Պետերբուրգի կառավարութեան վճռական ուլտիմատումի ահաւոր ուրուականը չը սաւառնէր Բաբը-Ալիի գլխին։ Չը պէտք է ուրանալ այն ճշմարտութիւնը, որ մինչև ռուսական զօրքերի ներկայութիւնը Պարսկաստանի մի քանի կէտերում, այսպէս թէ այնպէս, սանձ դրեց ալան-թալանի տենչով բռնված խաժամուժ ամբոխի կողոպուտներին ու խժդժութեանց և հաստատեց առաւել կամ նուազ խաղաղ կեանք այդ վայրերում եւ անվտանգ հաղորդակցութիւն Կովկասի հետ։ Թիւրքական զօրքերի ներկայութիւնը ոչ միայն, գոնէ այդ տեսակէտից, օգտակար եղաւ, այլ և նրա ներկայութիւնը պատճառ դարձաւ դրութեան ու յարաբերութեան աւելի վատթարանալուն Ուրմիայի նահանգում։

Մէկ կողմից մէջլիսը ամենայն յամառութեամբ ընդդիմանում էր ռուսական և անգլիական առաջարկութեանց՝ երկաթուղիներ շինելու, երկրի անմշակ հանքերը, ջրերը շահագործելու, ֆինանսական հիմնարկութիւններ հաստատելու գործերին, միւս կողմից Պօլսի պարսից կօմիտէն միտինգ է գումարում ռուսական ոտնձգութիւնների դէմ իբր թէ բողոքելու, ու՝ «մեր փրկիչներից» ոմանք ևս առանց մտածելու, տրամաբանելու, միտինգ գումարողների ներքինը [illegible] նելու՝ մասնակցում են իրանց մեծաշուինդ ճառերով պարսկական պրօբլէման լուծելու յաւակնութեամբ և... ժողովը որոշում է Գերմանիայի վեհապետից հեռագրով պաշտպանութիւն աղերսել իբրև, իսլամի Աստուածանից և խալիֆայից յետոյ, երրորդ մեծ պաշտպանից։ Այլ ևս կօմէնտարիաների կարիք կա՞յ յիշեցնելու, որ այդ միտինգը կազմակերպողները, մասնակցողները, կամ գոնէ սրանցից ոմանք ըստ երևոյթին մոռացել էին Տրանսվաալը, Մարօկկօն, Բօսնիա-Հերցէգովինան...

Ի՛նչ որ մէջլիսի ունեցած արտաքին գործունէութեան գլուխ-գործոցը պէտք է համարել նրա այն որոշումը, որ պարսկական Բէլուջիստանից անգլիական ազդեցութիւնը վանելու համար մէջլիսը որոշում է կազմել մի նոր նահանգ այդ երկրից և նշանակել մի խելօք նահանգապետ, որը երևի խարազանով պիտի որ դուրս քշէր օտար պետութեան ունեցած ազդեցութիւնը՝ ինչ որ ըստ մէջլիսի, դէմ է մեծազօր Իրանի տերիտօրիական պրեստիժին։

Հէնց այստեղ է որ շատ ճիշդ նկատել է ղարաբաղցին. «Լօխ պրծանք, մնաց ապօրը գերեզման օրհնիլ տալը»։

Փոխանակ եւրօպական քաղաքակրթութեանը ընդ առաջ գնալու և իր յօժար կամքով համաձայնվելու, որ երկիրը պատեն երկաթուղիների ցանցերով ու դնեն մերձաւոր շփման մէջ քաղաքակիրթ աշխարհի հետ, հաստատեն արագ և դիւրին հաղորդակցութիւն Եւրօպայի հետ, շահագործեն երկրի պէս-պէս հարստութիւնները և այդպիսով հիմնեն գործարաններ, արհեստանոցներ՝ թշուառ Իրանը մտցնելու նոր քաղաքակրթութեան շաւղի մէջ, որոնց շնորհիւ Պարսկաստանի մէջ երևան կը գայ ժամանակակից կուլտուրան իր բոլոր արտայայտութիւններով, կը ստեղծվի կեանք, ինդուստրիա, քաղաքակրթութեան միակ պայմանը ազգերի առաջադիմութեան և ճշմարիտ վերածնութեան — մէջլիսը աններելի յամառութեամբ իր բոլոր ոյժով հակառակում է հիւրընկալելու Իրանի մէջ արդի քաղաքակրթութեան, բառիս ամենալայն ըմբռնումով, հիմն ու վէմը հռչակված այն կենսունակ, ստեղծագործող ամենահզօր ոյժը, որ կոչվում է կապիտալիստական կուլտուրա։

Նա կամ որևէ ազատարար դովլէի, առաջադիմական միւլքի, սահմանադրական սարդարի, դեմօկրատ խանի, մի խօսքով մի ոմն հայրենասէրի խաթրը խօշ անելու համար է յղացել այդքան իմաստուն միտք, այն է՝ մի նոր նահանգ ստեղծել և նրա կառավարիչ կարգել ճաճանչափայլ հոգիներից մէկին, և կամ նա՝ մէջլիսը, իրական փաստերի, տուեալ իրողութիւնների հետ որևէ կապ ու հաշիւ չէ ուզում ունենալ, կամ թէ տկար է հասկանալու հասարական օրէնքը՝ և ապրում է ցնորքներով, տեսիլքներով, ֆանտազիայի աշխարհում։ Վա՜յ այն պետութեան, որը օտար ազդեցութեան դէմ մրցելու համար նահանգների թիւը պիտի բազմացնի և 300 միլիօն Հնդկաստանը մի քանի հազար զօրքերով միայն կառավարող ծովերի թագուհի հպարտ Ալբիօնի ունեցած ազդեցութիւնը պիտի չէզոքացնի մի ինչ-որ նահանգապետ, այն էլ պարսից նահանգապետ։ «Վայ քեզ քաղաք, որ թագաւորդ մանուկ է»։

Մեզ կը մնայ ասել միայն՝

— Աֆ իդէրէսինիզ էֆէնդիմ, ֆէրման սիզդէ դիր, ամմա կարծեմ որ սանկ քիչիկ մը փօլիթիքա ըլլարնէ, սանկ պզտիկ մը դիւանագիտօրէն շարժէիք նէ, աղւոր կըլլար և կըլլայ. այլապէս առանկ փէք զօռը որոշումներով, առանկ դէշատը ճառերով, առանկ կիւռիւլթիներով ո՛չ Ինգիլթէրան կըվախնայ, ո՛չ ալ Մօսքօֆը և ո՛չ ալ դուք հայրենի ազատագրութեան դատին է՝ որ կը ծառայէք։

Ս. Ամիրեան

*) Տես «Մշակ» № 180.

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՑ

II

Լօզան, 25 օգոստոսի (ն. տ.)

«Մշակի» № 168-ում նկարագրելով Լօզանի համալսարանի ընթերցարանը, ես տակաւին չը վերջացրի նրան։

Ընթերցարանի դահլիճը, — ինչպէս նախընթաց նամակիս մէջ ասացի, — մի մեծ, ընդարձակ սենեակ է, ճոխ լուսաւորութեամբ, և պահվում է վերին աստիճանի մաքրութեան մէջ։ Բացի յիշածս պարբերական հրատարակութիւններից, ընթերցարանը ստանում է և՛ թիւրքերէն, և՛ հրէերէն թերթեր։

Համալսարանի ընթերցարանը յաճախող ուսանողը, ինչպէս գրել եմ «Մշակի» № 168-ում, կարդալով իր ցանկացած թերթը կամ ամսագիրն ու շաբաթաթերթը և վերջացնելով, կանոնաւորում է նրան և դնում իր տեղը։ Եւ այսպէս միշտ։ Սա օրինակելի դիսցիպլինա է։

Ընթերցարանի դահլիճի մէջ, մի առանձին շքեղ պահարանում, զետեղված են ոսկեզօծ, փառակազմ և բաւական ստուար գրքերով՝ «La grande Encyclopedie» վերնագրով բառարաններ, բաղկացած 31 հատորից։ Կային մի-երկու այլ բառարաններ, որոնք չեմ յիշում ինչ խորագրեր ունէին։

Վերջացնելով խօսքս ընթերցարանի մասին, շնորհակալութիւնս եմ յայտնում, ա[illegible] համալսարանի ընթերցարանն առաջնորդող չքնաղ ու նազելի օրիորդին և օրհնում նրան՝ իր ինձ ցոյց տուած, ազնիւ վերաբերմունքի մասին։ Օրհնում եմ և՛ շատ համակրելի ուսանողներին, որոնք, մտած՝ ընթերցարանի գիտութեան և իմաստութեան տաճարի փեթակի մէջ, ժրաջան մեղուների պէս աշխատում են հայրենիքի և հասարակութեան համար լուսամիտ և օգտաւէտ անդամներ պատրաստվելով։

Հա՛, մոռացայ ասեմ, որ ամսիս 1-ին, ազգային տօնի առիթով, տեղիս քաղաքային գեղեցիկ զարդարված այգում համերգ կար, concert populaire, որը կատարվում էր, տեղ-տեղ, բենգալեան գունաւոր կրակով։ Ամբողջ Լօզանն այդտեղ էր, և նա, — ասես, — մի մարմին դարձած, խորին ուշադրութեամբ հետևում էր ամեն մի երգին, մուզիկայի ամեն մի ներդաշնակ ձայնին։ Խորին և հաճելի տպաւորութիւն էին թողնում մանաւանդ երաժշտութեան և երգերի արձագանքները vis-à-vis գտնվող Վիլհէլմ-Թելի պալատից։

Համերգը սկսվեց երեկոյեան ժամը $8^1/_2$-ին և վերջացաւ մօտ ժամը 11-ին, ուրախ տպաւորութեան տակ։ Եւ այդքան բաւականութիւնը արժէր միայն 50 centimes. Ականջդ կանչի, Բագու, լա՛ւ լսիր. 50 centimes, գիտես, որ քո փողով անում է, — ո՛չ աւել, ո՛չ պակաս, — 20 կօպէկ։

Գրիգոր ա.-քահ. Գրիգորեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻՆ

—

Իբրև մի նորաւարտ գիւղական ուսուցիչ՝ թոյլ եմ տալիս ինձ ևս մի քանի խօսք ասելու մեր դպրոցական այն հարցերի մասին, որոնք այնքան շօշափվել ու խօսակցութեան նիւթ են դարձել թէ մամուլի և թէ առհասարակ հասարակութեան մէջ։

Գիւղական ուսուցչի դառնութիւններից խօսելիս՝ աւելի բնորոշ կը լինի, եթէ մենք սկզբից մեր միջնակարգ դպրոցների վիճակը քննենք, որտեղից դուրս ենք գալիս՝ ուսուցիչներս, «վարժապետներս»։

Մենք տարիներով մաշում ենք այդ դպրոցների շեմքը, այնտեղ ենք անցկացնում մեր պատանեկական երջանիկ տարիները, յուսալով և հաւատալով, որ այդ դպրոցները կարող են ապագայում պատրաստել մեզ՝ պիտանի անդամներ հասարակութեան համար, կարող ենք մեր ձեռքի աշխատանքով քարշ տալ մեր գոյութիւնը։ Նոյն այդ ռակի յոյսերը ներշնչում են մեզ և մեր դաստիարակները, ուսուցիչները։

Բայց որքա՜ն խորն է լինում մեր հիասթափութիւնը, երբ, դուրս գալով կեանք, տեսնում ենք, որ չը գիտենք կանոնաւոր մեր մայրենի լեզուն՝ հայերէնը, մի լեզու, որ սովորում ենք 7—8 տարեկանից սկսած։ Մենք, ուսուցիչներս, լինելով նոյնպէս դասատու այդ լեզուի՝ չենք կարողանում գրաւոր կերպով արտայայտել մեր ցաւերը, մեր վշտերը, իսկ բոլորի առաջ՝ խնդիրներում՝ գրում ենք. «Կարող եմ աւանդել հայոց լեզու»։ Աւելորդ եմ համարում խօսել ռուսաց լեզուի մասին, որը ամենից շատ գործածականն է մեր կեանքում և որի դասատուներս միջասեան դպրոցներում նոյնպէս մենք ենք։ Ոչնչով չեն տարբերվում և միւս առարկաները։ Իւրաքանչիւր գիտութիւնից մի կտոր տալով, մեր դաստիարակները բաւականանում են, որքան կարելի է թեթևացնել իրանց վրա դրված պարտականութիւնները։ Եւ այդ դէպքում ինչ է մնում անել մեզ՝ աշակերտութեանս. մի կերպ ստանալ այն թղթի կտորը՝ «վկայականը», որպէսզի մենք էլ դուրս գալով կեանք, լինելով «վարժապետ»՝ նոյն կերպ վարվենք այն փոքրերի հետ, որոնց յանձնել են մեզ դաստիարակութեան։

Աշակերտութիւնը ամենից առաջ դպրոցներում չէ պարապում. նա մտաւոր սնունդ չէ ձեռք բերում։ Դպրոցներում առհասարակ բացառութիւններ են կազմում այն աշակերտները, որոնք ռուսերէն գրքեր են կարդում ու շարադրութիւններ գրում, մի բան, որ բոլորովին հակառակը պիտի լինէր։ Դա մի ընդհանուր ցաւ է, որ տիրում է մեր դպրոցներում և որի հեղինակները միայն ու միայն մեր դաստիարակներն են։ Մենք բոլորս կեանք դուրս գալով՝ նոր ենք զգում նրա դառնութիւնները, նրա պահանջները։

Ուսուցչութեան առաջին տարին է, բայց արդեօք գիտակցել ենք մեր կոչումը, մեր պարտականութիւնները... Մենք բոլորովին այլ շրջանի մէջ ենք ընկնում. մեզ համար անծանօթ է գիւղացու հոգեբանութիւնը, նրա նիստ ու կացը։ Մեզ յանձնում են կառավարել դպրոցը, որի հետ բոլորովին ծանօթութիւն չունենք։ Մենք «ուսուցիչ» անունն ենք կրում, իսկ մանկավարժական տարրական կանոնների, օրէնքների մասին գաղափար անգամ չունենք։ Ասացէք, խնդրեմ, ինչպէս կարող ենք ճանաչել մանուկի հոգին, տիրանալ նրա սրտին, երբ մեր դաստիարակները այդ մասին ոչինչ չեն ասել մեզ, մենք ոչինչ չը գիտենք։

Աւելացնենք դրա վրա և այն քաօսը, որը դասագրքի խնդիրն է։ Ուսուցիչը մի տեսակ մոլորված է մնում, թէ արդեօք ինչ դասագրքով առաջնորդի իր սաներին, ինչ ուղեցոյց վերցնէ իրա համար։

Այստեղ, ի հարկէ, դասագրքեր կազմողները աշխատում են օգնութեան գալ. իւրաքանչիւր մարդ, ով մի կտոր դասագիրք ունի կազմած, աշխատում է մի կերպ այդ խեղճ ու կրակ ուսուցչի հաւանութիւնը ձեռք բերել, առաջնորդվելով այն միտումով, որպէսզի տարածվի այն, ու որքան կարելի է՝ շահուէտ դառնայ իրա համար։

Այսպէս՝ մենք ստանձնում ենք դպրոցի ղեկավարութիւնը, այն դպրոցի, որը գիւղացու փայփայած իղձերի ու յոյսերի մի տեսակ որրանն է կազմում։ Գիւղացին դպրոցից, հետեւապէս և մեզանից շատ ու շատ բան է սպասում։ Մենք բոլորս առ հասարակ թեթևակի ենք վերաբերվում դէպի նոյնանման հարցերն ու խնդիրները, մի բան, որ բոլորովին հակառակը պիտի լինէր։

Երիտասարդ, դեռ անկազմակերպ բնաւորութեամբ, մենք ուղևորվում ենք գիւղ և հեշտութեամբ ընկնում այս կամ այն թայֆայի ձեռքը (որից ազատ չեն համարեա մեր բոլոր գիւղերը) գործիք դառնում նրանց, չը գիտակցելով, թէ դրանով մենք ինչպէս ենք քայքայում դպրոցական գործը։ Դրա հետեւանքը լինում է այն, որ դպրոցը դառնում է մի տեսակ շուկայ, ուր ամեն մարդ կարող է նրա շահերի հետ վարվել իր կամեցողութեամբ, իր դիտումներով, իր տեսակէտով։

Եւ ինչ է մնում մեզ անել, եթէ ոչ ենթարկվել այդ գիւղական տուզերին, «կուլակների» կամայականութիւններին ու միանգամայն կախում ունենալ նրանցից։ Բոլորիս համար պարզ է, թէ դրանից որքան է տուժում աշակերտութիւնը. և ահա ուսումնական տարին բոլորվում է թէ չէ մեր առաջ փակվում են միանգամայն դպրոցի դռները շատ հասկանալի պատճառներով.

Իսկ որքան մեծ կարծիք ունի հասարակութիւնը, մամուլը գիւղական հայ ուսուցչի մասին։ Մանաւանդ վերջերս, որ ամպագորգոռ ճառերով ու ովսաննաներով շոյում, փաղաքշում էին մեզ...

Թող իմանանք, ընկերներ, որ մեր ամենամօտիկ բարեկամը նա է, ով մեր թերութիւնները է նկատում ու երեսներովս տալիս։ Թողնենք այն մեծ կարծիքը, որ ունենք մենք մեր մասին, թողնենք մեր՝ այնքան վնասներ պատճառող ու արատաւորող պոռոտախօսութիւնը։ Մենք բոլորս մի ընդհանուր նպատակ չունենք. չը կայ պրոֆէսիօնալ ուսուցչութիւն. Այսօր մենք այստեղ ենք ուսուցիչ, վաղը միւս տեղ կարող ենք փոխադրվել, որովհետեւ ռոճիկը աւելի բարձր է, երրորդ օրը՝ գործակատար և այսպէս անվերջ։ Սա մի քաօս է, որ տիրում է մեր իրականութեան մէջ և որի հեղինակները բացառապէս մենք ենք։ Մենք անվերջ թողնում ենք մեր պարտականութիւնները, մի կերպ նրան քարշ տալով մինչև տարվայ վերջը, չը գիտակցելով թէ՝ ինչպէս շահագործում ենք այն հասարակութիւնը, որը իր մատաղ սերունդն է յանձնել մեզ դաստիարակութեան, կրթութեան։

Վերջացնելով իմ թռուցիկ նկատողութիւնները՝ յայտնում եմ այն ազնիւ ընկերներին ու բարեկամներին, որոնց համար թանգ է մանուկի դաստիարակութեան խնդիրը, նրա սիրտն ու հոգին, թող դուրս գան այդ սուրբ ասպարէզից, որոնք անկարող են զգում իրանց, թող չը մօտենեն նրան, թողնելով՝ նրանց, ովքեր ոյժ և կորով են զգում իրանց մէջ, ովքեր աւելի ձեռնհաս են՝ ստանձնելու այդ պատասխանատու պաշտօնը։ Սլաք

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Խոտադէզի հրկիզումը

Խ ա ն ք ե ն դ, 17 օգոստոսի

Գիշերս անյայտ մարդիկ կրակ են տուել Յակոբջան Զաքարեանցի խոտի դէզը։

Խեղճը ամբողջ ամառս չարչարվելով Խօջալու կոչուած տեղում խոտ է հարել տուել և բերել այստեղ, թէ ինչ է ձմեռս ծախէ, ընտանիքին պահէ. իսկ չար հոգու խարդախ ձեռքը մի վայրկեանում զրկեց այդ ամենից։

Արդեօք սա վերջինը կը լինի։

Ա. Ասլանեան

Հացահատիկը թանգանում է, իսկ չարչին ուրախանում

Ա լ ա վ ե ր դ ի, 17 օգոստոսի

Մեր շրջանի համարեա բոլոր գիւղերում սկսված են կալերը։ Ներկայ տարօրինակ տարվայ ընթացքում մեր ցանքսերի գլխին շարունակաբար իջնող բնութեան արհաւիրքներից ազատ մնացած պաշարացուն գիւղացիները շտապում են դուրսը հասցնել, օր առաջ տնտեսելու։ Այս շրջանում Հաղպատ գիւղն է միայն, որ ոչ թէ կալսել չէ սկսել, այլ խուրձն էլ դեռևս դուրս չէ բերել...

Գիւղական հարուստ չարչիները, առատները սրելով դէս ու դէն ընկնել են սկսել. հարց ու փորձեր են անում, ուր էժան ցորենի անունն են լսում՝ շտապում են ձեռք բերել, որպէսզի յետոյ, «հացը թանգանալուց յետոյ»—իսկ թանգանալու նշաններ վաղուց արդէն երևում են—լաւ գնով ծախեն... Այդ բաւական չէ, աւելի «սպեցիալիստները» արդէն Ռուսաստանի ֆաբրիկանտների հետ սկսում են բանակցութեան մէջ մտնել, այնտեղից ալիւր բերելու։ Իսկ Ռուսաստանի ֆաբրիկանտները նախ և առաջ կուղարկեն ի հարկէ իրանց անպէտք, դառնացած, աղբային հիւանդութիւնների աղբիւր ալիւրը, որովհետև պահանջող չարչիներին էժան ալիւրն է ձեռնտու։ Թէև լաւ քաղցր երազ է, բայց ծիր էր, եթէ կենտրոնական Թիֆլիսը հիմնէր մայր պահեստ, բանակցութեան մէջ մտնէր գործաբանատէրերի հետ, բերել տար լաւ ալիւր և մատչելի գներով մատակարարէր կարօտ գիւղերին գոնէ այսպիսի արտակարգ դէպքերում...

Բայց ափսոս... երազ է։ Եօլչի

Ռոճկի կառավարիչը սպանված

Ծ օ ճ կ ա ն (Բորչ. գաւ.), 12 օգոստոսի

Բորչալուի գաւառի Այրում գիւղում, ազնուականների բանկի կառավարիչ Գիւլ-Մամէդ Սօֆի-օղլին, իր եղբօրորդի Փիրվերդիի հետ Մազան քէֆի ժամանակ, ամսիս 8-ի լոյս 9-ի, առաւօտը, դրսից անյայտ չարագործի ձեռքով գնդակահարվելով՝ տեղն ու տեղը մեռնում է։ Հրացանի կրակոցի վրա դուրս գնալով Փիրվերդին՝ մթութեան մէջ ոչինչ չի կարողանում նշմարել, իսկ չարագործը դէպքից օգտվելով անյայտանում է։ Քննութիւն կատարելու նպատակով սպանութեան տեղն է գալիս տեղիս պրիստաւ Վալիբէգովը և կասկածանքով ձերբակալում այրումաբնակիչ Հախվերդի Մամզուլ-օղլին։ Սպանվածի մարմինը նրա ազգականները նոյն օրը սայլով տեղափոխեցին Այրում, ուր և հողին յանձնեցին։ Հանգուցեալը թողել է 3 տղայ, 1 աղջիկ և 1 զառամեալ ծերունի մայր և բաւականին մեծ կարողութիւն։

Այսօր հողին են յանձնում, քաջ, արի ու ճարպիկ Գիւլ-Մամէդ Սօֆի-օղլուն։ Գիւլ-Մամէդը վախ ասված բանը չը գիտէր. մեր շրջանի բնակիչների մեծ ու փոքրը, նրա ծառաները, ղուլերն էին—կատարեալ խան էր դարձել։ Ո՞վ կը յանդգնէր նրա առաջը խօսել։ Կայծոն Շէքեան

Դպրոցական գործը Ախալքաղաքում

Ա խ ա լ ք ա ղ ա ք, 14 օգոստոսի

Վերջապէս այսօր տեղի ունեցաւ հայոց ծխական դպրոցի դահլիճում նոր հոգաբարձական կազմի ընտրութիւնը։ Նախքան այս, անցել են չորս ժողովներ և ծխականների անհիմն վիճաբանութիւններից ոչ մի հետեւանքի չեն հասել։

Նախկին ժողովում ծխականների մեծամասնութիւնը պահանջ էր դնում. «Նախ ապահովել դպրոցի տնտեսական դրութիւնը և ըստ այնմ ձեռնարկել հոգաբարձական ընտրութիւններին»։ Դրա համար ընտրվեց մի մասնաժողով, որ հասարակութեան զանազան խաւերում շրջելով «դպրոցական պարտքեր տուրքը» անուան տակ ստորագրութիւններ հաւաքէ։

Այսօրվայ ժողովում Փայլակը հարց բարձրացրեց մասնաժողովի գործունէութեան մասին և Ն. Մ. Տէր-Մկրտչեանը մասնաժողովի կողմից պատասխանեց, որ «կարելի է վստահ լինել դպրոցի տնտեսական ապահովութեան վրա»։

Այսպիսով ամեն հարց փակված համարելով՝ ժողովականները անցան ընտրութիւնների գործին։

Միաձայն հաւանութեամբ նախագահ ընտրվեց Վ. Մ. Սարումովը և քարտուղար՝ Փայլակ Գարակիլեանը. բացարձակ քուէարկութեամբ ընտրվեցին 11 թեկնածուներ և գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրվեցին հոգաբարձուներ Յակոբ Սարգիսբէգեան, Բադիշ Աթայեան, Յարութիւն Բալասանեան և Արշակ Հախումեան. իսկ սրանց փոխանորդներ Վ. Մ. Սարումով, Զերքեզեան, հայր Աղաբալեան և Տէր-Յակոբեան։

Արդէն ուսումնական տարվայ սկիզբը մօտեցել է և ընտրված հոգաբարձութեան առաջ բաւական գործեր կան կատարելիք այս կարճ ժամանակամիջոցում, ինչպէս օրինակ ուսուցչական կազմի հրաւիրելը, դպրոցի շէնքի վերանորոգումը և այլն։

Ցանկալի էր, որ հոգաբարձութիւնը նախ քան ուսուցիչներ հրաւիրելը գաղափար կազմէր նրանց անցեալ գործունէութեան և մտաւոր ընդունակութեան մասին, իսկ այդ եթէ անկարելի է՝ դիմէր Հայ Ուսուցչական Միութեան։

Ես վստահ եմ, որ հոգաբարձութեան ջանքերից է կախված դպրոցի նոր շէնքի կառուցման գործը, և նրանք կը լինեն այնչափ բարեխիղճ, որ չեն խնայի իրանց ջանքերը ձեռնարկելու այդ կարեւոր գործին և ազատելու մանուկներին ներկայ խարխուլ և հակաառողջապահական դպրոցի շէնքից։

Անցորդ

Տանուտէրը պաշտօնից հեռացված

Կ ո ւ ս ա պ ա տ, 10 օգոստոսի

Մեր գիւղերում տարածված է տաւարի հիւանդութիւնը. երբ որ դիմում ենք գիւղի կառավարիչներին, թէ ինչու չեն դիմում անասնաբոյժներին, պատասխանում են, թէ «ինչու դիմենք, տեսնելուն պէս՝ պէտք է կոտորեն հիւանդներին և չը թողնեն, որ գոնէ կաշին վերցնենք»։ Շատ անգամ էլ, երբ տեսնում են, որ հիւանդ տաւարը առողջանալու նշաններ չէ ցոյց տալիս, հիւանդութիւնը ոչնչի տեղ դնելով՝ մորթում են և գիւղացիների վրա ծախում, ասելով թէ՝ «խեղճ է տէրը, միս տարէք, գուցէ կէս վնասը հատուցած լինենք»։ Իսկ որ բոլոր գիւղացիք հիւանդ անասունի միս են ուտում, այդ ոչինչ»։

Ամսիս 8-ին հրահանգ ստացվեց նահանգապետից, որով հեռացվում է ընդմիշտ տանուտէրական պաշտօնից Ս. Չիլինգարեանը։ Ժողովուրդը մեծ յոյսեր է դնում երիտասարդներից պաշտօնեաներ ընտրելիս, և այսօր հեռացվում է նա իր չափազանց անգործութեան համար։ Ցանկանում ենք եռանդ և անաչառ գործունէութիւն նրա փոխանորդին։ Լուսաստղ

ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

Մեր նախընթաց յօդուածներում խօսելով հողային հարցերի վերաբերմամբ՝ յիշել էինք «Ուչույուղլու» հողաբաժնի մասին, որը այժմ մի կռւախնձոր է դառել թէ մեր քաղաքի և թէ շրջակայ մի քանի գիւղերի համար։

Դրա պատմութիւնը բաւական հետաքրքրական է։ 1880 թւին, ռուս-թիւրքական պատերազմից յետոյ, ունեցանք 30 տուն նոր գաղթական հիւրեր, որոնց տեղաւորեցին մեր «Դարի-գլուխ» կոչված քաղաքամասում, տալով իւրաքանչիւրին 300 քառ. սաժէն *) ազատ գետին ձրիապէս, որպէսզի այդ նոր գաղթականները տներ շինեն բնակվելու համար։ Այդպիսով այդ մի բուռն գաղթական ժողովուրդը՝ մտնելով տեղական բնակչութեան շարքը՝ համարվում է Նոր-Բայազէտի քաղաքացի։

Տեղաւորվելուց յետոյ նոր գաղթականութիւնը միշտ է որոնում նաև հողահասոյթ ձեռք բերելու համար, որով կարողանար գէթ մասամբ թեթևացնել իր ընտանիքի ապրուստը, որ այնքան տանջվել էր թիւրքական վատթար իրականութիւնից և, տարագրված ու զրկված հայրենի աշխարհի վայելքից, ապաւինել էր մեր երկիրը...

Ինչ խօսք, որ գաղթական բնակչութեան խնդիրը յարգվում է կառավարութեան կողմից, և նրանց յատկացվում է արքունական ազատ հողամասը—Արևելեան Ուչույուղլուն **)—աւելի քան 800 դեսեատին։

Սկզբում գաղթական ժողովուրդը անկարող լինելով ինքնուրոյն կերպով շահագործել այդ խոտատեղը՝ ծախում էր Նոր-Բայազէտի անասնավաճառներին, որոնք թէ քաղում էին մի մասը և թէ արածացնում իրանց տաւարներին։ Հողային այդ տիրապետութեան վրա անցնում է մօտ 20 տարի, բայց մեր քաղաքային վարիչների — հասարակութեան վէքիլների — անտակտ վարմունքի շնորհիւ սկսվում է մի աննպատակ պայքար՝ քաղաքապատկան հողային հարցերի նկատմամբ։ Բողոքներ են տրվում պետական կալուածների և նահանգական վարչութեան դիւանատները զանազան ձևերով ու նկատումներով, որի հետեւանքը լինում է այն, որ 4—5 տարի սրանից առաջ կառավարութիւնը խլում է Ուչույուղլու հողամասը մեր քաղաքի գաղթականների ձեռքից։ Խնդիրները նորից տեղում են նահանգական դիւանատունը՝ յետ վերադարձնելու մտքով այդ հողամասը գաղթականներին, սակայն Երևանի նահանգապետը, մերժելով այդ խնդիրները, հրամայում է քաղաքային վարչութեանը՝ հողահասոյթներով բաւականացնել գաղթական քաղաքացիներին՝ քաղաքապատկան հողաբաժիններից մասն ու բաժին հանելով նրանց՝ շնչի համաձայն։ Ուստի հողահասոյթը առանց այլևայլութեան տրվում է գաղթականութեան բնակչութեան, բայց և այնպէս Ուչույուղլու հողամասը մի կռւածաղիկ է լինում սրա-նրա համար։

Սակայն, այնուամենայնիւ, ժամանակը իր ազդեցութիւնը անում է հողային խնդրի վերաբերմամբ, և այդ հողամասը, սկզբում շատ էժան գնահատված, աճուրդով հետզհետէ գին է հանում մինչև 2—3000 ր.։ Աճուրդախօսութեան մէջ են մտնում գիւղատնտես Ա. Նիկողոսեան, քաղաքիս ներկայացուցիչը՝ ստարօստան, շրջակայ գիւղերի վէքիլներ և այլն։ Ամենաբարձր գինը առաջարկվելով Ա. Նիկողոսեանի կողմից, Ուչույուղլուն տրվում է նրան մի քանի տարի օգտվելու նպատակով։

Ինչպէս լսվում է, այս տարի լրանում է այդ հողամասի պայմանաժամը, ուստի նորից աճուրդախօսութիւն է լինելու՝ կապալով տրվելու համար։ Այդ առիթով բազմաթիւ խնդիրներ են տրվում պետական կալուածների դիւանատունը՝ թէ գիւղականների և թէ ուրիշ անձերի կողմից։ Միւս կողմից՝ Ա. Նիկողոսեան նոյնպէս խնդրամատոյց է եղել կառավարութեան առաջ, որպէսզի Արևելեան-Ուչույուղլուն տրվի իրան օգտվելու ընդմիշտ՝ իբրև գիւղատնտեսական ձեռնարկութեան մի արօտատեղ։ Թէ ինչ հետեւանք կունենան այդ հողի շուրջ պտտվող հարցերը, այդ ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։ Իսկ առ այժմ կասենք, որ հողային հարցերը ներկայումս մի հրատապ և ամենակրիտիկական բնաւորութիւն են ստացել մեր հասարակութիւնների համար, որոնք տարիներ առաջ բոլորովին ուշադրութեան անգամ չէին առնում այդպիսի խնդիրները։

Հողային հարցերի մասին խօսելով չենք կարող լռութեամբ անցնել և մի այլ հողամաս, որը դարձեալ վէճի առարկայ է դառել մեր քաղաքի և հարևան Փաշաքենդ գիւղի համար։ Այդ այն է, որ «Մուքոյի-Գեօլ» անուանված մի հողամաս, 220 դեսեատին տարածութեամբ, վիճելի է դառել մեր և Փաշաքենդ գիւղականների միջև։ Սկզբում, ճիշդն ասած, այդ խոտատեղին տիրելիս են եղել Փաշաքենդի գիւղականները, երբ գաղթել են Թիւրքիայից 1828—30 թ. ռուս-թիւրքական պատերազմից յետոյ։ Բայց ինչ-ինչ պատճառներով 70-ական թւականներին մեր դեպուտատներից մէկը երկրաչափ բերելով և զանազան պատրուակներով կտրում է այդ հողամասը փաշաքենդցիներից և միացնում Նոր-Բայազէտի քաղաքապատկան հողերին։ Սակայն 25 տարի անցնելուց յետոյ փաշաքենդցիք դարձեալ պաշտօնապէս խլում են նոր-բայազէտցիներից և միացնում են իրանց հողերին՝ տիրելով մօտ 15 տարի։

Եւ ահա այս օրերս մեր քաղաքի հասարակական հաւատարմատարները, օգտվելով մի երկրաչափի պատահաբար այստեղ գալուց, քաղաքի աւագի հետ միասին գնում են նորից քննելու հողերի սահմանները և գտնում են, որ «Մուքոյի-Գեօլ» կոչված խոտատեղը իսկապէս Նոր-Բայազէտի սահմանի մէջ է գտնվում։ Ուստի գրվում է մի արձանագրութիւն, թէև ոչ պաշտօնապէս, և վիճելի հողային սահմանը զութանով որոշվում է, ակոսվում և միացվում է մեր քաղաքապատկան հողերին։

Սակայն փաշաքենդցիների բողոքի համաձայն կառավարութեան կողմից տրվում է 7 օր ժամանակ, որի ընթացքում փաշաքենդցիները ներկայացնելու են թէ գրաւոր դօկումենտ այդ հողաբաժնի վերաբերմամբ և թէ նրա պլանը։ Հակառակ դէպքում Մուքոյի-Գեօլ հողամասը վերջնականապէս անցնելու է նոր-բայազէտցիների տիրապետութեան տակ։

Որքան յիշում ենք, Փաշաքենդի գիւղականները 7 օրվայ պայմանաժամը անցրել են և ոչ մի գրաւոր դօկումենտ չեն ներկայացրել, ուստի զրկվելու են այդ հողամասին տիրելուց։ Գ. Սինանեան

Նոր-Բայազէտ, 10 օգոստոսի

*) Այժմ շատերը գրաւումներ անելով այդ տեղերը դարձրել են 4—500 քառ. սաժէն։ Ս. Գ.

**) Միւս մասը մնում է մերձակայ Նորադուզի գիւղականների օգտին։ Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Քաղաքագլուխ Ա. Խատիսեանը առաջարկեց բժշկա-սանիտարական տեսուչ բժիշկ Կ. Ստեփանեանին կազմել մի բրօշիւր, որի մէջ առաջ բերված լինեն՝ տներին, բակերին, բնակարաններին, կոյուղիներին վերաբերող բոլոր պարտադիր որոշումները։ Այս գրքոյկից կը տպվի 15,000 օրինակ և կուղարկվի բոլոր տնատէրերին։

◆ Անօնիմ ընկերութեան դրամական պահանջը, որ նա ներկայացրել է դատարանին քաղաքային ինքնավարութեան կողմից առնված տուգանքները յետ պահանջելով, կը քննվի նահանգական դատարանում հոկտեմբերի 7-ին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը յայտնեց առևտրի և մանուֆակտուրայի դեպարտամենտին, որ Թիֆլիսում հիմնվել է մի նոր խոշոր առևտրական տուն «Ա. Ս. Յարութիւնեան և ընկ.» ֆիրմայի տակ, որը կը զբաղվի մանուֆակտուրային ապրանքների առևտուրով։ Ֆիրմայի դրամագլուխը հաւասարվում է 210,000 րուբլու։

◆ Թիֆլիս է եկել մասնագէտ Լիսկուն, որը զբաղված է կենդանաբուժական ուսումնասիրութիւններով։ Նա ժողովել է Թուշեթիայում աւելի քան 100 կմախք կենդանիների։ Թիֆլիսից Լիսկուն կուղևորվի Աբխազիա, որտեղ կը մնայ երկու շաբաթ և ապա կը վերադառնայ Պետերբուրգ։

◆ Ցայտնի արդիւնաբերող Ալ. Մելիք-Ազարեանը Օլգինսկայա փողոցի և Վերայի վերելքի անկիւնում իր ունեցած հողաբաժնի վրա կը կառուցանէ մի պասաժ։ Այդ հողաբաժնի տարածութեան մէջ գտնվող ձորակը նահանգական վարչութեան շինարարական բաժնի կողմից թոյլատրված է ծածկել։

◆ Թիֆլիսի արհեստաւորների համքարների աւագները միտք են յղացել քաղաքիս չքաւոր արհեստաւորների համար հիւանդանոց կառուցել։

◆ Թիֆլիսի համքարների վարչութիւնը որոշել է սեփական բնակարան ունենալ։

◆ Թիֆլիսի արհեստաւորների վարչութեան շինութեան մէջ սեպտեմբեր ամսից կը բացվեն երեկոյեան դասընթացքներ արհեստաւորների համար։

◆ Ժողովրդական Տան ռուսական դրամատիկ խմբակը որոշեց ներկայացումները սկսել սեպտեմբերի 8-ին։ Առաջին անգամ կը խաղացվի Օստրովսկու «Անտառ» պիէսը։

◆ Բանաստեղծ Իզգիկովսկին գնդակահարել է իր կնոջը և ապա ինքն էլ անձնասպան է եղել։

◆ «Խտոր-Ջուր» առևտրական ընկերութեան կառավարիչ Թիւրքահպատակ Տիգրան Թիպուխեանը յայտնեց խուզարկու ոստիկանութեանը, որ նոյն ընկերութեան գրասենեակի կառավարիչ Նիկ. Բեգզադեան վառնելով ընկերութեան պատկանող 2719 ր. 2 կ. անհետացել է։ Խուզարկու ոստիկանութիւնը ձերբակալել է յիշեալ անձին։

◆ Օգոստոսի 20-ին Թիֆլիսի ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Մկրտիչ Մարգարեանին և Հասան-Մահմէդ-օղլիին, որոնց մօտ գտնված են ...րճանակներ, առանց թոյլտուութեան։

◆ Երկրագործութեան դեպարտամենտը գիւղատնտես Գամախարաշվիլիին նշանակել է Քութայիսի փորձադաշտի կառավարչի օգնականի պաշտօնի մէջ։

◆ Բամբակագործութեան աւագ տեսուչ գիւղատնտես Զէյդլիցը նշանակվում է Բագուի նահանգի գիւղատնտես-էնտոմօլօգի պաշտօնում։

◆ Երկրագործութեան և հողաշինութեան մինիստրութեան կովկասեան լիազօր Պ. Արխիպովը երկու օր առաջ վերադարձաւ Թիֆլիս, Սև ծովի ափերի վրա կատարած իր շրջագայութիւնից։

◆ Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Խնդրում եմ այն անձանց, որոնք գիտեն իմ որդի՝ 17 տարեկան շուշեցի Սուրէն Համբարձումեան Մալայեանցի տեղը, որը 4 ամիս սրանից առաջ Թիֆլիսից գնացել է Էջմիածին, որտեղից և անյայտացել է. յայտնել ինձ նրա մասին հետևեալ հասցէով. Ордубатъ (Эрив. губ.) Амбарцуму Малаянцъ»։

◆ Սաղիան գիւղից (Շամախու գաւառ) մեզ հաղորդում են, որ այնտեղ յուլիս և օգոստոս ամիսներում գիւղատնտես Խ. Եփրիցեան կարդաց 13 զրոյց-դասախօսութիւններ այգեգործութիւնից և գինեգործութիւնից։ Նոյն գաւառի Մաղրասա գիւղը, որ յայտնի է իր գիներով, դիմել է մասնագէտին, խնդրելով որ այնտեղ էլ կարդացվեն զրոյցներ գինեգործութիւնից։ Սաղիանում օգոստոսի 22-ին սպասվում են Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան նախագահ Ա. Քալանթար և Սաղիանի դպրոցին հովանաւորող Արսէն Բուդաղեան։ Այստեղ պէտք է տեղի ունենայ խորհրդակցութիւն գիւղատնտեսական կրթութեան գործի հիմնաւորման մասին Սաղիանի շրջանում։

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլ տուեց «Նոր-Ակումբի» աւագների խորհրդին չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը լօտօյի քարտերի թիւը հասցնել 500-ի, իւրաքանչիւր երկու խաղը 30 կոպէկ արժողութեամբ, սակայն ոչ աւել քան 20 խաղ պիտի տեղի ունենայ իւրաքանչիւր գիշեր, շաբաթվայ այդ երկու օրերին։

◆ Վրաց լեզուով լոյս տեսաւ «Մարսէլցիներ» գիրքը, որի մէջ մտնում են ֆրանսիական XVIII դ. յեղափոխութեան պատմուածքները։ Թարգմանչուհին է Ելենա Անտոնովսկայան։ Հրատարակել է Զաքարիա Ճիճինաձէն։ Գրքի արժէքը 25 կ. է։

◆ Քութայիսի մօտ գտնվում է վրաց հնադարեան Գելաթի վանքը, որի բոլոր աբեղաները ազգով վրացիներ են։ Երանից առաջ չար հոգիները զրպարտել էին վանքի աբեղաներին, մեղադրելով նրանց քաղա-

քական անբարեյուսութեան մէջ։ Այդ գործը քննվեց ռուսաց սինոդում։ Այժմ լսում ենք, որ սինոդը նրանց արդար է ճանաչել։ Նրանց իրաւունք է տրված պատասխանատուութեան ենթարկել գրպարտիչներին, բայց արեղաները դրանից հրաժարվել են։ Նրանից մէկը՝ Իլարիօնը բարւոք համարեց իր տեղը զիջել վանահայր Պաֆնուտիին, չը նայած որ կարող էր մնալ իր տեղում։

◆ Պետերբուրգից հաղորդում են, որ այնտեղ, գնացքների ընդհարման ժամանակ վնասվել է վրաց երաժշտագէտ Կօնստանդին Փօցխվերաշվիլին։

◆ Խօնի աւանի գիմնազիայի տեսուչ է նշանակված Թիֆլիսի ռէալական դպրոցի ուսուցիչ Պավլովը։

◆ «Սախալխօ Գազէթի» թերթի խմբագրութիւնը իր կիրակի օրվայ № 382-ի հետ յաւելուած առանձին թերթով բաց է թողել առաջիկայ դումայական ընտրութիւններին մասնակցելու իրաւունք ունեցող անձանց ցուցակները։

◆ Վրաց Պատմա-Ազգագրական ընկերութիւնը այս ամառ մի շարք մարդիկ ուղարկեց իր անդամներից գիտական նպատակով, Վրաստանի այլևայլ կողմերը։ Վերին-Իմէրէթիայում ճամբորդում էր Ս. Գորգաձէն, որը Չխէրիմէլիի հովտում հաւաքել է մեծ քանակութեամբ պատմական, հնագիտական և մարդաբանական նիւթեր, այլև հին իրեր, ամանեղէններ, մագաղաթներ, հին դրամներ և այլն։

◆ Վրաց Պատմա-Ազգագրական ընկերութեանը Դ. Կավկասիձէն նուիրել է մի հին դաշոյն, որի մի երեսի վրա քանդակված են հետևեալ բառերը, խուցուրի տառերով. «Բագրատ թագաւոր, Կիւրապաղատ»։ Այս բառերի գլխին քանդակված է ոսկէ թագ։ Դաշոյնի միւս երեսի փորագրված է. «Սօղօմօն Աստուծով ուժեղ էր, իսկ ես ուժեղ եմ հաւատարիմ դաշոյնովս»...

◆ Լոյս տեսաւ «Կօօպերացիա» շաբաթաթերթի № 8—9-ը, որը լոյս է տեսնում Քութայիսում։

◆ Քութայիսում լուր է տարածվել, որ Չիխայէշի գիւղում դաշոյնով վիրաւորել են վրաց երիտասարդ բանաստեղծ Նօյէ Չխիկվաձէին։

◆ Վրաց բեմի յայտնի դերասան Վասօ Աբաշիձէի դուստր դերասանուհի Տասօ Աբաշիձէն թողնում է վրաց բեմը և սեպտեմբերին մեկնում է Մօսկվա, ուր կը մտնի ռուսաց դերասանական խմբերից մէկի մէջ։

◆ Սինօդը անհետեւանք թողեց եղբ. Չիքվիլաձէ քահանաների բողոքը, որոնք ապստամբութիւն քարոզելու համար Թիֆլիսի դատաստանական պալատի կողմից դատապարտված են 4-ամեայ տաժանակիր աշխատանքների, զրկվելով քահանայական կոչումից։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 9 օգոստոսի

«Մշակի» № 158-ում Մ. ա.-ք. Մելեանը պատասխանեց «Մշակի» № 149-ում «Բարեգործութիւնը սխալ հիմքի վրա» իմ յօդուածին։ Մելեանն է ասում է, որ Մանթաշեանը Բաթումի մէջ գործարան և առևտրական տուն ունեցող հայ ժողովրդի մի անդամն է, հետևաբար Բաթումի ծխ. հոգաբարձութիւնը դիմելով Մանթաշեանի ժառանգներին «ողորմութիւն» չէ խնդրում, «մուրացկանութիւն» չէ անում, այլ Բաթումի մէջ գործարան ունեցող հայ վաճառականի պարտքն է յիշեցնում դէպի Բաթումի դպրոցը. որ Բաթումի մէջ ապրող հայերը, բացառութեամբ 4—5 տան, ոչ միայն շատ հեռու են հարուստ վաճառականներ լինելուց, այլ են խեղճ, գրեթէ չքաւոր գաղթականներ կամ ժամանակաւոր աշխատաւորներ, որոնք այնուամենայնիւ տարեկան մօտ 10,000 ր. են ծախսում իրանց եկեղեցու և դպրոցի պահպանութեան վրա, որ բաւական նպաստաւոր վկայական է Բաթումի հայ համայնքի պարտաճանաչ լինելուն։

Ապա հայր Մելեանը յոյս է յայտնում, որ ես կը խոստովանեմ, թէ Բաթումի ծխ. հոգաբարձութեան ու քահանաների հասցէին ուղղած իմ դատավճիռներն են սխալ հիմքի վրա, այլ ոչ Մանթաշեան ժառանգներին Բաթումի դիմում-յորդորները։

Եթէ, ըստ հ. Մելեանի ասածի, ընդունենք, որ Մանթաշեանը Բաթումի մէջ գործարան և առևտրական տուն ունի, որի հիմամբ և բաթումցիները իրաւունք ունեն նրա ժառանգներից նպաստ խնդրելու, ուրեմն այդպիսի արտօնութիւն ունեն և բագուեցիները և այլ այն բոլոր քաղաքացիները, որտեղ Մանթաշեանն ունի առևտրական շրջագարձութիւն։ Այն ժամանակ բարեգործութիւնը խսկապէս կը դրվի սխալ հիմքերի վրա և մէջտեղ կուլ կը գնան անզօրները, անձայնները, չքաւորները, կարիքաւորները և, որ առաւելն է, ծայրագաւառները։ Ոյժը պէտք է սրանց տալ։ Եթէ Բաթումի ծխականները տարին տալիս են 10,000 ր., ունեն իրանց շրջանում 4—5 աչքի ընկնող վաճառականներ, ապա այդ 4—5 վաճառականները, եթէ ինքնաճանաչութիւն ունենան, կարող են դպրոցի նիւթականի թերին լրացնել։ Վայել չէ, որ Բաթումը նպաստ խնդրէ։ Ապա գիւղերը, որոնց ապրուստը հայթայթվում է միմիայն երկրից, իսկ բնութիւնը յաճախակի պատժում է երկիրը կարկտով, անձրևով կամ երաշտով և գիւղացիները մնում են շուարված, թէ ինչպէս անեն, որ ապրեն և հարկ վճարեն։

Ես չեմ կարող խոստովանվել, որ իմ դատավճիռները սխալ են, մանաւանդ որ՝ հ. Մելեանի խոստովանութիւնից յետոյ՝ ես աւելի հաստատվեցի իմ նախկին ասածներիս վրա, որ Բաթումը 4—5 աչքի ընկնող վաճառականներ ունենալով և 10,000 ր. ծխ. տուրք վճարելով, կարող է աւելին վճարել և իրաւունք չունի Մանթաշեանի ժառանգներից որևէ նպաստ խնդրելու։ Նրանց տալիք նպաստները աւելի նպատակայարմար կը լինի ծայրագաւառներին հասցնել, ուր դպրոցները մի տարի բացվում են, երկրորդ տարին փակվում նիւթականի պատճառով։ Խղճի դէմ չէ՞ արդեօք, որ մերկ, հարկերի տակ ճնշված, աղքատացած, հարստահարված, քաղաքներից հեռու ընկած գիւղերը թողնվեն և Բաթումի պէս քաղաքին նպաստ տրվի։ Այդ մասին քարերն էլ կաղաղակեն։ Գ. Ք.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Բախտիարների առաջապահ գընդի պարտութիւնը Դեխնամակի մօտ՝ դիւրութիւն է տուել Արշադ-Դօվլէի զօրագնդին առաջ գնալ դէպի Խարա, որ գտնվում է Թէհրանից 60 վերստ հեռաւորութեան վրա։ Նա այդ գիւղաքաղաքը վերցրել է։ Բախտիարների պարտութիւնը տուել է մեծ թւով զոհեր. այս պարտութիւնը մեծ իրարանցում է առաջ բերել Թէհրանում։ Պարտութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը ընկնում է բախտիարների հրամանատար Զէնգան-ուս-Սալթանէի վրա, որը կռւի ժամանակ արբած է եղել։

◆ Հայերի և մահմէդականների կամաւորների մի խումբ Ախրաֆֆի մօտերքում ունեցել է մի կռիւ կառավարական զօրքերի հետ, որտեղ կամաւորները յաղթող են դուրս եկել։

◆ Թէհրանում սպասվում է Սարդար-Բոհադուրի գալուստը, որը իր հետ կը բերէ բախտիարների մի զօրաբանակ։ Նա Եփրեմի հետ միատեղ կը ղեկավարէ պատերազմական բոլոր գործողութիւնները։ Այդպիսով բախտիարների ազդեցութիւնը և նշանակութիւնը կը մեծանայ։

◆ Ի նկատի առնելով, որ պարսկաթիւրք սահմանի վրա երևան են եկել ագիտատորներ, որոնք համոզում են քիւրդերին օգնել նախկին շահի վերաթագաւորման, թիւրք կառավարութիւնը ամեն ջանքեր գործ է դնում արգելք հանդիսանալու այս ագիտացիային։ Թիւրք զինուորական մինիստրի կարգադրութեամբ սահմանագլխի վրա աւելացված է զօրքի թիւը և յայտարարված է պաշարողական դրութիւն։ Չը նայած այս ամենին, այնուամենայնիւ Մահմէդ-Ալիի կուսակիցները մեծ աջողութեամբ ագիտացիա են մղում։ Նրանք ունեն դրամական խոշոր միջոցներ։

◆ Լուրեր են պտտում, որ Մահմէդ-Ալին անաջողութեան դէպքում կը վերադառնայ Օդեսսա։ Տեղեկութիւններ կան, որ նախկին շահը Պարսկաստան մեկնելու ժամանակ 50 միլիօն րուբլի է ունեցել իր տրամադրութեան ներքոյ։

◆ «Գիլան» թերթում տպված է, որ պարսիկները բօյկօտ են յայտարարում Աղա-Բաբա Ղուլիեվին, որը իր նաւով Պարսկաստան է տարել Մահմէդ-Ալիին։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

20 օգոստոսի

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Մի շաբաթում խոլերայով հիւանդացան 10, մեռան 11, մնում են 14 հոգի։

ՌԱԴՈՄ։ Կօնսկի գաւառում 10 վնված մարդ յարձակվեցին Րժուցօվի գործարանի վրա։ Հրացանաձգութեան ժամանակ սպանվեց չարագործներից մինը։

ՆՈՐՐՈՆ։ Սպանվեց իրլանդացի օդագնաց Գրիգըին, վայր ընկնելով 100 մետր բարձրութիւնից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սինօդը վերջացրեց հոգևոր կրթական հաստատութիւնների բարենորոգման օրինագծի մշակումը։ Օրինագիծը կը յանձնվի օրէնսդրական հաստատութիւններին։ Հոգևոր ճեմարանների կանոնադրութիւնը փոփոխելու նախագիծը կը ներկայացվի Բարձրագոյն բարեհայեցողութեան։

ՏՐՈՒԱ։ Զինւորական օդագնացներ Գրալը և Կանինը վայր ընկնելուց սպանվեցին։

ՏՕԼԷԴՕ։ Մուամի գետի վրա շոգենաւը շրջեց մի նաւակ, որի մէջ նստած եօթ հոգին խեղդվեցին։

21 օգոստոսի

ՕԴԵՍՍԱ։ Ժանտախտային բարակում գտնվող երեք հիւանդները ապաքինեցին. բարակը փակվեց։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Օդագնաց Տելէնը 6 ժ. և 14 ր. բարձրացաւ Մերկէվում և իջաւ 7 ժ. և 10 րոպ. Կօպէնհագէնի աէրօդրօմում։

ՏՕՄՍԿ։ Քաղաքային մասնաժողովը ի յաւերժացումն Ռօմանօվների Տան 300-ամեակի, որոշեց կառուցանել 100,000 րուբլի արժեցող հիւանդանոց։

ՎԻԷՆՆԱ։ Վալէս-Սան-Պետէրօյում Դալմացիայում խօլերայով հիւանդացան երեք հոգի, Բուդապեշտում՝ մէկը։ Խօլերայի պատճառով ունգարական բժիշկների համագումարը յետաձգվեց։

ՌՕՍՏՕՎ Դ./Վ.։ Մի շաբաթում քաղաքապետութեան մէջ հիւանդացան 11, մեռան 13 հոգի։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
Ներքին եւ երեխաների հիւանդութիւններ
Գօլօվինսկի, 18, տ. Դօբրժանսկիի, Արք ժատրօնի հանդէպ, տէլէֆօն № 901.
Հիւանդ. ընդունելութիւնը) 10—12 ժ. առ.) 6—7 ժ. երեկ.
(ե.հ.կ.) 580. 100—38

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12–1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմեօնովսկայա փողոց, № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(ե.ու.կ.) 220. 100—64

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը։
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ
Ընդունելութիւնը) 10—11 ժ. առ. (երեխաների)
ամեն օր) 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. տէլէֆօն 388.
(կ.ե.հ.շ.) 761. 13—10

ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱ
(Իզմայլօվսկի պր., № 27)
Պարիզ 1900. ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ Նիժնի-Նովգօր. 1896.
ՔԻՆԱՅԻ ՊՕՄԱԴԱ
ՄԱԶԵՐԻ ՀԱՄԱՐ եւ ԹՆՓԻ ԴԷՄ
Ընտանեկան պօմադա։ Ֆիլօկօմ պօմադա։ Պօմադա-վազելին։
Գլխաւոր պահեստը. Кавказское Т-во Торговли Аптекарскими Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ. 521. 8—4

ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱ Կ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
երկու սեռի մանուկների համար
պետական կլասիկ. պրօգիմնազիաների բոլոր ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՎ
Ընդունելութեան քննութիւնները պատրաստականի ստորին, միջին և բարձր բաժանմ. և առաջին դասարան մտնելու համար՝ օգոստոսի 27-ին, առաւ. ժամը 9—1-ը։ Ցաջորդ դասարանները բացվելու են հետզհետէ՝ տարէ-տարի։ Սօլօլակ, Սերգէյեվսկայա փող., սեփական տ. № 20. 753. 8—4

„Գուտտենբերգ“
գրախանութում վաճառվում են
ԵԶՆԻԿ Ա. ՔԱՀ. ԵՐԶՆԿԵԱՆԻ
ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ
Ցատկապէս պետական դպրոցների համար պատրաստված և թոյլատրված հոգևոր ու ուսումնարանական իշխանութիւններից։
1) Առաջի գրքոյկ. պատրաստական դասարանների համար «ԳԼԽԱՒՈՐ ԱՂՕԹՔՆԵՐԸ», իրանց բացատրութիւններով, և մեծ տօների համառօտ պատմութիւնները, 5-րդ տպ. գինն է 20 կոպէկ։
2) Երկրորդ գրքոյկ. «ՀԻՆ ՈՒԽՏ», 30 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական-բարոյական գրոյցներով հանդերձ, 4-րդ տպ. գինն է 30 կոպէկ։
3) Երրորդ գրքոյկ. «ՆՈՐ ՈՒԽՏ» 30 դասերի վերածած, ուսուցչի կրօնական-բարոյական զրոյցներով հանդերձ, 3-րդ տպ. գինն է 30 կոպէկ։
Դիմել՝ Тифлисъ, Книж. магазинъ „Гуттенбергъ“։
(ե. կ.) 815 2—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ՀԱՅ-ՌՈՒՍ
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
Ց. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
Պարունակում է աշխարհաբառի լիակատար բառամթերքը և ոճաբանութիւնը։ Ունի յատուկ անունների բառարան։ Գինը 6 ր., կազմած 6 ր. 50 կ., 6 ր. 75 կ. և 7 ր.։
Նոյն հեղինակի «Ռուս-Հայ բառարան», գինը 8 ր., կազմած 9 ր.։
Դիմել հեղինակին՝ А. Дагбашяну, Евангуловская 8. Въ г. ТИФЛИСЪ.
ԳՈՒՄԱՐՈՎ ԳՆՈՂՆԵՐԻՆ ԶԵՂՋ։
Թիֆլիսի բաժանորդներին խնդրում եմ անձամբ ստանալ ինձնից բառարանիս V և VI պրակները (առաւ. ժամը 9—11-ը, երեկ. ժ. 5—7-ը)։
(կ.) 816. 2—1

ԻՄ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՄԲ ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ
ԿՐՕՆԻ
հետևեալ դասագրքերը.
Աշակերտաց համար

		Գինը	Զեղջ
1) Դասատետր կրօնի Ա. տարի	Նախակրթարանի	25	25%
2) » » Բ. »		20	
3) » » Գ. »		25	
4) » » Դ. »		25	
5) Նոր-ուխտ Ե. »		45	
6) Գործք առաքելոց Զ. »		45	
7) Հին-ուխտ . .		50	

Ուսուցչաց համար

	Գինը	Զեղջ
8) Մեթօդիկա Հին-Ուխտի	1—65	35%
9) » Նոր-Ուխտի	2— 5	
10) Ուսուց. քրիստ. կրօնի Դ.	1—50	
11) » » » Ե.	— 50	

Կարելի է դիմել
1) Ինձ (Бебутовская ул. № 20).
2) «Գիր» և միւս հայ գրավաճառներին։
Սահակ ա.-ք. Սահակեանց
(ե.ու.) 786. 10—4

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Միշտ աչքի ընկնող ու զերազանց յատկութեան
№ 4711 ԹԱՆՁՐ ՇՊԱՐԸ (жирная пудра) պատրաստվում է զուտ գիտական հիմունքներով եւ մրցակաե հսկողութեան տակ բացառապէս ամենալաւ, մաքուր եւ ընտրովի մասերից։
Սեփական շահի համար զգոյշ պէտք է համոզվել, որ գնվածը իսկական № 4711 ԹԱՆՁՐ ՇՊԱՐՆ է։
№ 4711 օրէնքով հաստատված է։
(օգ. 23) (M. 272856) 2—2

ՋԽԱՐԻ (Քութայիսի նահանգ)
հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ,
որը շաբաթական 24 դասի համար կստանայ տարեկան միմիայն 400 ր.։ Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել հոգաբարձութեանը այս հասցէով. М. Чхари (Кут. губ.) Попечительству Арм. школы.
(ա. օ.) 810. 3—3

ՋՈՒԹԱԿ ՆՈՒԱԳԵԼՈՒ
դասատուն
Մ. Տ. ՎԱՍԻԼԻԵՎԻ
Պարապմունքների սկիզբը սեպտ. 1-ից և վախճանը յունիսի 1-ին։ Ուսումնական տարվայ վճարը 90 ր., կիսամեակներով։ Ընդունելութիւնը օգոստ. 26-ից ամեն օր, առ. ժ. 10—1-ը և եր. 5—7½-ը։
Գրիբօեդովսկայա փող. տուն № 5.
801. 10—2

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“
Միքայէլեան փողոց, № 97. Հեռախօս № 393.
ԲԱՑՎԱԾ Է ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
ավտոմօբիլների ծածկոցները եւ կամերաները վերանորոգելու համար
„ՏԱՔ ԵՂԱՆԱԿՈՎ“
(վուլկանիզացիա)
կարգաւորված եւ ամենակատարելագործված գործիքներով։
Ցանձնարարութիւններով եւ տեղեկութիւնների համար խնդրում եմ դիմել վերոյիշեալ հասցէով։
(կ. ե. հ.) 807. 0—4